

Dor Dor V'Dorshav

Radical Reinterpretations of the Pesah Ritual

Torah in Motion--Parashat Bo

Rabbi Eric Grossman

1. **Exodus 12:1-2**

(1) The LORD said to Moses and Aaron...

(2) This month shall mark for you the beginning of the months...

שמות י"ב:א-ב' .א

(א) וַיֹּאמֶר ה' אֶל־מֹשֶׁה וְאַל־אַהֲרֹן... (ב)

הַחֹדֶשׁ הַזֶּה לְכֶם רֵאשׁ חֳדָשִׁים...

2. **Exodus 12**

(3)...On the 10th of the month everyone should take a lamb... (6) keep it until the 14th of the month, slaughter it... (8) and eat it that night roasted, (11) in haste, it is the LORD's Pesah!

(14) This day shall be to you one of remembrance: you shall celebrate it as a *hag* to the LORD for all generations, a law forever...

(15) Seven days you shall eat unleavened bread...(16) You shall celebrate a sacred occasion on the first day, and a sacred occasion on the seventh day.

(21) Moses then summoned all the elders of Israel and said to them, "Go, pick out lambs for your families, and slaughter the Pesah offering. (22) Take a bunch of hyssop, dip it in the blood that is in the basin, and apply some of the blood that is in the basin to the lintel and to the two doorposts... (23) For the LORD, when going through to smite the Egyptians, will see the blood on the lintel and the two doorposts, and the LORD will protect the door and not let the Destroyer enter and smite your home.

(24) You shall observe **this thing** as a law for you and for your children forever.

(25) And when you enter the land that the LORD will give you, as promised, you shall observe **this ritual**. (26) And when your children ask you, 'What do you mean by **this ritual**?' (27) you shall say, 'It is the Pesah sacrifice to the LORD, who protected the houses of the Israelites in Egypt when smiting the Egyptians, but saved our houses.'

ב. שמות י"ב

(ג)...בַּעֲשֹׂר לַחֹדֶשׁ הַזֶּה וַיִּקְחוּ לָהֶם אִישׁ
שֵׂה... (ו) וְהָיָה לָכֶם לְמִשְׁמֶרֶת עַד
אַרְבַּעַת עָשָׂר יוֹם... וְשַׁחֲטוּ אֹתוֹ... (ח)
וְאָכְלוּ... בַּלַּיְלָה הַזֶּה צִלְי־אֵשׁ... (יא) ...
בְּחִפְזוֹן פָּסַח הוּא לֵה':

(יד) וְהָיָה הַיּוֹם הַזֶּה לָכֶם לְזִכְרוֹן וְחֻגְתֶּם
אֹתוֹ חָג לֵה' לְדֹרֹתֵיכֶם חֻקַּת עוֹלָם... (טו)

שִׁבְעַת יָמִים מִצּוֹת תֹּאכְלוּ... (טז) וּבַיּוֹם
הָרִאשׁוֹן מִקְרָא־קֹדֶשׁ וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי
מִקְרָא־קֹדֶשׁ

(כא) וַיִּקְרָא מֹשֶׁה לְכָל־זִקְנֵי יִשְׂרָאֵל
וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם מִשְׁכוּ וַיִּקְחוּ לָכֶם צֹאן
לְמִשְׁפַּחְתֵּיכֶם וְשַׁחֲטוּ הַפֶּסַח: (כב)
וְלִקְחֶתֶם אֲגֻדַּת אֵזוֹב וּטְבַלְתֶּם בָּדָם
אֲשֶׁר־בַּסֶּף וְהִגַּעְתֶּם אֶל־הַמִּשְׁקוֹף
וְאֶל־שְׁתֵּי הַמְּזוּזוֹת מִן־הַדָּם אֲשֶׁר בַּסֶּף ...
(כג) וְעִבְרָה ה' לַנֶּגֶף אֶת־מִצְרַיִם וַרְאֶה
אֶת־הַדָּם עַל־הַמִּשְׁקוֹף וְעַל שְׁתֵּי הַמְּזוּזוֹת
וּפָסַח ה' עַל־הַפֶּתַח וְלֹא יִתֵּן הַמַּשְׁחִית
לָבָא אֶל־בְּתֵיכֶם לַנֶּגֶף: (כד) וּשְׁמַרְתֶּם
אֶת־הַדְּבָר הַזֶּה לְחֻק־לֶךְ וּלְבְנֵיךְ
עַד־עוֹלָם:

(כה) וְהָיָה כִּי־תָבֹאוּ אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר יִתֵּן
ה' לָכֶם כְּאֲשֶׁר דִּבֶּר וּשְׁמַרְתֶּם
אֶת־הָעֲבֹדָה הַזֹּאת: (כו) וְהָיָה כִּי־יֹאמְרוּ
אֲלֵיכֶם בְּנֵיכֶם מַה הָעֲבֹדָה הַזֹּאת לָכֶם:
(כז) וְאָמַרְתֶּם זִבְח־פֶּסַח הוּא לֵה' אֲשֶׁר
פָּסַח עַל־בְּתֵי בְנֵי־יִשְׂרָאֵל בְּמִצְרַיִם בְּנִגְפוֹ
אֶת־מִצְרַיִם וְאֶת־בְּתֵינֹו הִצִּיל...

3. **Ibn Ezra on Exodus 12:24:1**

Many think that the placing of the blood on the lintel and on the two side-posts is the obligation for all generations! Because the verse, "*And you shall observe **this thing** as a law for you and for your children forever*" is connected to the taking of the hyssop and dipping it into the lamb's blood.

Furthermore, the text afterwards states, "*...for he protected the houses of the Israelites in Egypt*" (which is the answer to the question, "What do you mean by **this ritual**" which will be asked by children in future generations).

This interpretation would be correct from a logical point of view were it not for the true tradition which states otherwise.

4. **Mishnah Pesachim 9:5**

(5) How was the Pesah of Egypt different from the Pesah of later generations?

The Pesah of Egypt:

-Was taken from the tenth of the month

-Required the sprinkling of its blood with a bundle of hyssop on the lintel and the two doorposts

-Was eaten with haste

-Was one night (whereas the Pesah of later generations is observed for seven days)

ג. אבן עזרא על שמות י"ב:כ"ד:א'
(א) ושמרתם. רבים חשבו כי נתינת
הדם על המשקוף ועל שתי המזוזות
חייב לדורות. בעבור "כי הדבר הזה"
סמוך אל לקיחת האזוב וטבילתו.

ועוד, כי כתוב אחר כן "אשר פסח על
בתי בני ישראל".

ובדרך הסברא נכון היה. לולי קבלת
האמת הנגמרת.

ד. משנה פסחים ט'ה'
(ה) מה בין פסח מצרים לפסח דורות,

פסח מצרים:

מקחו מבעשור,

וטעון הזאה באגדת אזוב על המשקוף
ועל שתי מזוזות,

ונאכל בחפזון

בלילה אחד, ופסח דורות נוהג כל
שבועה:

5. **Numbers 9:1-3**

(1) The LORD spoke to Moses in the wilderness of Sinai, on the first new moon of the second year following the exodus from the land of Egypt, saying: (2) Let the Israelite people offer the Pesah sacrifice at its set time: (3) you shall offer it on the fourteenth day of this month, at twilight, at its set time; you shall offer it in accordance with all its rules and laws.

ה. **במדבר ט:א-ג'**

(א) וַיְדַבֵּר ה' אֶל־מֹשֶׁה בְּמִדְבַר־סִינַי בְּשָׁנָה הַשְּׁנִיית לְצֵאתָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם בַּחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן לֵאמֹר: (ב) וַיַּעֲשׂוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶת־הַפֶּסַח בְּמוֹעֶדוֹ: (ג) בְּאַרְבַּעַה עָשָׂר־יוֹם בַּחֹדֶשׁ הַזֶּה בֵּין הָעֶרְבַיִם תַּעֲשׂוּ אֹתוֹ בְּמַעַדוֹ כְּכָל־חֻקֹּתָיו וְכָכֹל־מִשְׁפָּטָיו תַּעֲשׂוּ אֹתוֹ:

6. **Tosafot on Kiddushin 37b**

During the entire 40 years that the Israelites were in the desert, they offered only this one Pesah sacrifice.

And if you wonder why did they not offer the Pesah sacrifice [during the rest of the 40 years], it is because ... any time the Torah says "...when you come to the land" the law only applies after the land is settled, and that is the case with Pesah.

And now, if you are wondering why they offered the Pesah *this* time (and also the Pesah that was done in the days of Joshua before the land was settled), we say that they did so according to Divine speech.

ו. **תוספות על קידושין ל"ז ב**

...כל ארבעים שנה שהיו ישראל במדבר לא הקריבו אלא פסח זה בלבד

וא"ת ולמה לא הקריבו וי"ל דסבירא להו...שכ"מ שנאמר ביאה אינו אלא אחר ירושה וישיבה ובפסח נאמר ביאה

וא"ת א"כ היאך הקריבו גם פסח זה (וגם אותו פסח שעשו בימי יהושע קודם שנכבשה ונחלקה הארץ) וי"ל שעשו ע"פ הדיבור...

7. **Joshua 5**

(10)...the Israelites performed the Pesah [offering] on the fourteenth day of the month, in the evening. (11) They ate of the produce of the land on the day after the Pesah [offering], unleavened bread and parched grain, on that actual day.

(12) On that day after, when they ate of the produce of the land, the manna ceased...

ז. **יהושע ה'**

(י) וַיַּעֲשׂוּ אֶת־הַפֶּסַח בְּאַרְבַּעַה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ בְּעֶרְבֹ... (יא) וַיֵּאָכְלוּ מֵעֵבֹר הָאָרֶץ מִמַּחֲרַת הַפֶּסַח מִצֹּת וּקְלוֹי בְּעֶצֶם הַיּוֹם הַזֶּה:

(יב) וַיִּשְׁבֹּת הַמָּן מִמַּחֲרַת בְּאָכְלָם מֵעֵבֹר הָאָרֶץ...

8. **I Kings 12:32**

(32) ...And [King] Jeroboam established [in Israel] a *hag* on the fifteenth day of the eighth month in imitation of the festival in Judah [in the seventh month]...

ח. מלכים א י"ב:ל"ב

(לב) וַיַּעַשׂ יִרְבְּעָם חָג בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁמִינִי
בַּחֹמֶשֶׁת-עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ כַּחֲגֵי אֲשֶׁר
בַּיהוּדָה...

9. **II Chronicles 30**

(1) Hezekiah sent word to all Israel and Judah...to come to the House of the LORD in Jerusalem to observe the Pesah...

(2) The king ... and the community in Jerusalem had agreed to observe the Pesah in the second month.

(5) They issued the decree ... to observe the Pesah for the LORD ...though they did not generally act according to what was written.

(15) They slaughtered the Pesah sacrifice on the fourteenth of the second month...(16)... according to the Torah of Moses, man of God. The priests dashed the blood which they received from the Levites.

ט. דברי הימים ב ל'

(א) וַיִּשְׁלַח יְחִזְקִיָּהוּ עַל-כָּל-יִשְׂרָאֵל
וַיהוּדָה ... לָבוֹא לְבֵית-ה' בִּירוּשָׁלַם
לַעֲשׂוֹת פֶּסַח לַה' אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל: (ב)
וַיַּעֲזֹב הַמֶּלֶךְ ... וְכָל-הַקָּהָל בִּירוּשָׁלַם
לַעֲשׂוֹת הַפֶּסַח בַּחֹדֶשׁ הַשֵּׁנִי:

(ה) וַיַּעֲמִידוּ דְבָר... לַעֲשׂוֹת פֶּסַח לַה' ...
כִּי לֹא לָרֹב עָשׂוּ כַּפְתּוֹב:

(ט) וַיִּשְׁחֲטוּ הַפֶּסַח בְּאַרְבַּעָה עָשָׂר
לַחֹדֶשׁ הַשֵּׁנִי ... (יז) כַּמִּשְׁפָּטִים כְּתוּרַת
מֹשֶׁה אִישׁ-הָאֱלֹקִים הַפְּהָנִים זֶרְקִים
אֶת-הַדָּם מִיַּד הַלְוִיִּם:

10. **Numbers 9:6-12**

(6) But there were some people who were impure by reason of a corpse and could not offer the Pesah sacrifice on the proper day. The approached Moses and Aaron (7) and said... "Must we be debarred from presenting the LORD's offering at its set time with the rest of the Israelites?"

(8) Moses said to them, "Stand by, and let me hear what instructions the LORD gives about you."

(9) And the LORD spoke to Moses, saying:

(10) Speak to the Israelite people, saying: When anyone—whether you or your posterity—who is defiled by a corpse or is on a long journey would offer a Pesah sacrifice (11) to the LORD they shall offer it in the second month, on the fourteenth day of the month...(12) They shall offer it in strict accord with the law of the Pesah sacrifice.

11. **II Chronicles 35**

(1) Josiah kept the Pesah for the LORD in Jerusalem; the Pesah sacrifice was slaughtered on the fourteenth day of the first month. (3) He said to the Levites...

(6) "...slaughter the Pesah sacrifice and prepare it ... according to the word of God given by Moses."

(11) They slaughtered the Pesah sacrifice and the priests received from [the Levites the blood and] dashed it... (12) ... as written in the book of Moses...

(13) They cooked the Pesah sacrifice in fire, according to the law...

במדבר ט"ו-י"ב

(ו) ויהי אנשים אשר היו טמאים לנפש אדם ולא יכלו לעשות הפסח ביום ההוא ויקרבו לפני משה ולפני אהרן... (ז) ויאמרו... למה נגרע לבלתי הקריב את־קרבן ה' במעדו בתוך בני ישראל:

(ח) ויאמר אליהם משה עמדו ואשמעה מה־יצוה ה' לכם:

(ט) וידבר ה' אל־משה לאמר: (י) דבר אל־בני ישראל לאמר איש איש פייהיה־טמא לנפש או בדרך רחקה לכם או לדרתיכם ועשה פסח לה': (יא) בחודש השני בארבעה עשר יום בין הערבים... ככל־חקת הפסח יעשו אתו:

דברי הימים ב ל"ה

(א) ויעש יאשיהו בירושלם פסח לה' וישחטו הפסח בארבעה עשר לחודש הראשון: (ג) ויאמר ללוים...

(ו) וישחטו הפסח ... והכינו... לעשות כדברה' ביד־משה:

(יא) וישחטו הפסח ויזרקו הכהנים מידם והלוים מפשיטים: (יב) ... ככתוב בספר משה...

(יג) ויבשלו הפסח באש כמשפט...

12. **Exodus 12:9**

(9) Do **not** eat it... cooked (i.e. with water), but roasted over the fire...

יב. שמות י"ב:ט'

(ט) אֶל־תֹּאכְלוּ מִמֶּנּוּ... מִבְּשֵׁל בַּמַּיִם כִּי
אִם־צֹלֵי־אֵשׁ...

13. **Deuteronomy 16:7**

(7) You shall cook and eat it at the place that the LORD your God will choose...

יג. דברים ט"ז:ז'

(ז) וּבִשְׁלָתָּ וְאָכַלְתָּ בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר
ה' אֱלֹהֶיךָ בּוֹ...

14. **Exodus 12**

(1) The LORD said to Moses and Aaron (3) Speak to the Israelite community and say that on the tenth of this month each of them shall take a male lamb...(5) ...without blemish... (6) ...[and on] the fourteenth day of the month...slaughter it (8) [and] eat it ... with unleavened bread and with bitter herbs.

יד. שמות י"ב

(א) וַיֹּאמֶר ה' אֶל־מֹשֶׁה וְאַל־אַהֲרֹן... (ג)
דַּבְּרוּ אֶל־כָּל־עֵדַת יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר בְּעֶשְׂרֵת
לַחֹדֶשׁ הַזֶּה וַיִּקְחוּ לָהֶם אֵישׁ שֹׁהַ... (ה)
תְּמִים זָכָר... (ו) וְשַׁחֲטוּ אֹתוֹ... (ח)
וּמִצּוֹת עַל־מַרְרִים יֹאכְלֵהוּ:

15. **Pesach Haggadah, Magid, Rabban Gamliel's Three Things**

Rabban Gamliel would say: Anyone who does not address three things on Pesah has not fulfilled his obligation, and these are they: PESAḤ, MATZA, AND BITTER HERBS.

The PESAḤ that our ancestors would eat while the Temple stood, what does it recall? It recalls the Holy One's protecting the houses of our ancestors in Egypt, as it is says: "You shall say: 'It is a Pesah offering for the LORD, for He protected the houses of the children of Israel in Egypt while He struck the Egyptians..."

This MATZA that we eat: what does it recall? It recalls the dough of our ancestors, which did not have time to rise... as it is says: "They baked the dough that they had brought out of Egypt into unleavened loaves, for it had not risen, for they were cast out of Egypt and could not delay..."

These BITTER HERBS that we eat: what do they recall? They recall the bitterness that the Egyptians imposed on the lives of our ancestors in Egypt, as it is says: "They embittered their lives with hard labor..."

In every generation, each person must see himself as if he himself had personally come out of Egypt as it says, "And you shall tell your child on that day: It is because of what the LORD did for *me* when *I* left Egypt..."

הגדה של פסח, מגיד, פסח מצה ומרור

רַבֵּן גַּמְלִיאֵל הָיָה אוֹמֵר: כָּל שֶׁלֹּא אָמַר שְׁלֹשָׁה דְבָרִים אֵלּוּ בַפֶּסַח, לֹא יֵצֵא יָדָיו חוֹבְתוֹ, וְאֵלּוּ הֵן: פֶּסַח, מַצָּה, וּמְרוֹר.

פֶּסַח שֶׁהָיוּ אֲבוֹתֵינוּ אוֹכְלִים בְּזִמְנֵי שְׁבִית הַמִּקְדָּשׁ הָיָה קָיָם, עַל שׁוֹם מָה? עַל שׁוֹם שֶׁפֶסַח הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא עַל בֵּיתֵי אֲבוֹתֵינוּ בַּמִּצְרַיִם, שֶׁנֶּאֱמַר: וְאִמְרַתֶּם זִבְח־פֶּסַח הוּא לִי, אֲשֶׁר פֶּסַח עַל־בֵּיתֵי בְנֵי־יִשְׂרָאֵל בַּמִּצְרַיִם בְּנִגְפוֹ אֶת־מִצְרַיִם, וְאֶת־בֵּיתֵינוּ הִצִּיל..

מַצָּה זוֹ שֶׁאֲנִי אוֹכְלִים, עַל שׁוֹם מָה? עַל שׁוֹם שֶׁלֹּא הִסְפִּיק בְּצֻקֶם שֶׁל אֲבוֹתֵינוּ לְהַחְמִיץ שֶׁנֶּאֱמַר: וַיֹּאפּוּ אֶת־הַבֶּצֶק אֲשֶׁר הוֹצִיאוּ מִמִּצְרַיִם עִגְתַּי מִצּוֹת, כִּי לֹא חִמְצָה, כִּי גִרְשׁוּ מִמִּצְרַיִם וְלֹא יָכְלוּ לְהַתְמַהֵמֶה...

מְרוֹר זֶה שֶׁאֲנִי אוֹכְלִים, עַל שׁוֹם מָה? עַל שׁוֹם שֶׁמָּרְרוּ הַמִּצְרַיִם אֶת־חַיֵּי אֲבוֹתֵינוּ בַּמִּצְרַיִם, שֶׁנֶּאֱמַר: וַיִּמְרְרוּ אֶת־חַיֵּיהֶם בְּעִבְדָּה קָשָׁה

בְּכָל־דּוֹר וָדוֹר חִיב אָדָם לִרְאוֹת אֶת־עַצְמוֹ כְּאִלּוּ הוּא יֵצֵא מִמִּצְרַיִם, שֶׁנֶּאֱמַר: וְהִגַּדְתָּ לְבִנְךָ בַּיּוֹם הַהוּא לֵאמֹר, בְּעִבּוֹר זֶה עָשָׂה ה' לִי בְּצֵאתִי מִמִּצְרַיִם...

Made with the Sefaria Source Sheet Builder
www.sefaria.org/sheets